

עיונים וביאורים במהות הימים בשבוע הבא
מאת הרב הג"ר ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גינת ראובן, עמקי ראובן, מנחת ראובן ומעינת ראובן

גם בשבוע זה יש להמשיך להתבוננות בעניינא דפוריא

שלשים ואחת קודם הפסח, ובליל פסח אינם נכנסים כלל ועיקר וכולם פטורים ובני חורין, וגזרה חכמתו יתברך להיות חירות נפשות בשלשים יום מעט מעט שלא ירגיש סמאל"ל כל כך צער ולא יקטרג. עכ"ל.
והנה לכאורה פשוט דהענין נתקיים ביותר אם מתבוננים בכ"ז, וא"כ יש להמשיך להתבונן בזה בהמשך האי תקופה מפורים עד פסח, ולא "לשכוח" ח"ו מכל ההתבוננות דפורים.

אלא הוא "מפורים ואילך", דעיין בספר חסד לאברהם מעין ב' נהר נ"ז דאיתא וז"ל בכל שנה ושנה שלשים יום קודם הפסח הש"י עושה להם לישראל משא פנים ברוב חסדיו, ומתחיל להוציא נפשותם מהיכלות הטומאה מעט מעט שיעור חלק אחד משלשים בכל לילה, באופן שבליל ביעור חמץ כל פושעי ישראל עומדים בפתח היכל החיצון מהני שיעור חלק אחד משלשים משיעור הכמות שהיו נכנסים ליל

עיין במס' מגילה דף ל ע"א דאיתא איתמר פורים שחל להיות בערב שבת רב אמר מקדימין פרשת זכור ושמאל אמר מאחרין רב אמר מקדימין כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה ושמאל אמר מאחרין אמר לך כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר עשיה וזכירה בהדי הדדי קא אתיין. הרי מפורש בהאי סוגיא דפורים קשור למחיית עמלק. **אולם ראינו בשבועות שעברו בעז"ה דאין המחייט עמלק דוקא בפורים,**

בשנה זו אפשר דמחיית עמלק נתקיים יותר מוקדם

שמחזיר אני אתכם לשעבוד מצרים שאין כאן מחייט עמלק ואין כאן אתחלתא דגאולה בפורים ולא גמר גאולה בפסח משא"כ אם יש אתחלתא אז הכל טוב מסמך גאולה לגאולה מפורים לפסח שיוצא לחירות ונגאל בקרוב במהרה בימינו אמן. עכ"ל.

והנה משמע בלשון החת"ס לכאורה דתחילת האי בחינה דמחיית עמלק היא על ידי קריאת המגילה, והגמר הוא על ידי בדיקת חמץ. והנה עיין בשו"ע או"ח סי' תמ"ד דמבואר דבכהאי שתא שערב פסח חל להיות בשבת בודקים את החמץ בליל י"ג, וא"כ אפשר דזהו חלק מהייחודים דהאי שתא (שתא שיש בו פורים משולש), דכבר בליל י"ג נתקיים האי בחינה דגמר מלחמת עמלק.

והנה בכל שנה קוראים המגילה לשני ימים, הפרזים ב"ד והמוקפין בט"ו, וחזינו דתחילת המחיה על ידי קריאת המגילה היא על ידי שני ימים עיקריים בתחילת המחיה שבהם קוראים המגילה. והנה בכהאי שתא לחוד הפרזים והמוקפין קוראים המגילה ב"ד, וא"כ י"ל דכבר מונח ב"ד הכח של השני ימים הראשונים של המחיה, וי"ל דזהו היסוד דבהני שנים כבר גומרים המחיה ובודקים החמץ ב"ג. וצע"ע בזה.

דאיתא שבכל שבת ושבת נגזר בשמים ממעל מה שיצא מכח אל הפועל בשבוע הבאה נמצא שכל דבר שתה"י בימי השבוע כבר ה' בשבת העבר בכח ובימי החול אח"כ בשבוע הבאה יצא אל הפועל כמו שמצינו ששבת קודם ר"ח מברכין החודש ומתפללין עליו ושבת קודם יוה"כ"פ הוא שבת שובה ושבת קודם ת"ב שבת חזון שמתאבלין בו הרבה ואין לובשין בו בגדי שבת ובשבת שלפני פסח הוא שבת הגדול שכל מה שיארע בשבוע הבאה כבר נגזר בכח בשבת העבר וכו' והנה איתא שר"ת "מגלה" הוא להעביר גלולים מן ה'ארץ שאז בימי הפורים ה"י מלחמת עמלק שכל הנהרגים ב"ג אדר ובי"ד בו בשושן עמלקים היו ושבת קודם הפורים הוא פ' זכור שבו בכח כל נס פורים ואם אנו קורים פ' זכור שהוא פ' עמלק מעלה הקב"ה עלינו כאלו מחינו אותו ובליל פורים שאז מתחילין השלשים יום קודם הפסח לאט לאט מתחילין לצאת מעמקי הקליפות עד גמר ליל ארבעה עשר שבדוקין את החמץ ומבטלין אותם לגמרי ובליל פסח אנו בני חורין לגמרי כדכתיב ואותנו הוציא משם שבכל שנה ושנה מתעורר אותו הדבר למעלה ואותנו הוציא מאותן הטומאות וכו' וזה זכרונכם משלי אפר אם אתם מזכירין שתי הזכרונות זכור ולא תשכח שמעלה אני עליכם כאלו מחיתם אותו הרי אתם נגאלין ואם לאו לגבי חומר גביכם

עיין בספר תורת משה לחת"ס פרשת זכור דאיתא וז"ל זכור את אשר עשה לך עמלק, ודרשינן זכור בפה שמצוה לקרותו בפה (מגילה דף יח ע"א), והנה איתא בפסיקתא זכרונכם משלי אפר לגבי חומר גביכם (פסיקתא רבתי פ' זכור) מדבר כנגד ישראל שאמר להם הקב"ה אני מצוה אתכם שתהיו מזכירים שני זכרונות שנאמר זכור את אשר וגו' תמחה את זכר עמלק וגו' הרי שנים אלא הווי יודעים שאם אין אתם עתידים להיות זוכרים אותם וקוראין בכל שנה אני מחזיר אתכם לשיעבודן של מצרים לגבי חומר גביכם כענין שנאמר בחומר ובלבינים הוי זכור את אשר עשה לך והוא תמוה מאוד וי"ל דהנה ידוע דשלשים יום קודם הפסח שואלים ודורשים בהל' פסח והקב"ה מוציא כל השלושים יום דקודם פסח את הנשמות נשמת ישראל מעמקי הקליפות מטומאת מצרים כדאיתא בספרים ובפורים מתחילין השלשים יום (יעוין פר"ח ריש הלכות פסח) שבת שקודם פורים הוא שבת זכור שקורין בו פ' זכור והנה איתא שם (בפסיקתא שם סוף פסיקא איתא אמר הקב"ה בני אין לכם אלא להיות קורין פ' עמלק לפני בכל שנה ומעלה אני עליכם כאלו אתם מחיתם שמו מן העולם) אם קורין פ' זכור אמר הקב"ה מעלה אני עליכם כאלו מחיתם אותו ועמלק הוא טומאת הקליפה היותר קשה כידוע ועפ"י מה

בחימשיית חוזרין לכסדרן

דשקלים לא הוי מאותה פרשת שקלים עצמה כדדרשינן בגמרא דפרשת כי תשא באדנים כתיבא ובפרשת את קרבני לחמי לרב שקלים לא כתיבא התם אלא דאפ"ה תקנת חכמים בעלמא היא להזכיר פרשת שקלים תוך שלשים יום או שתי שבתות ואסמכוהו אשואלין ודורשין דפסח, משא"כ בהך שואלין ודורשין בפרשת החדש הזה לכם עצמה ודאי יש סברא גדולה לומר שבכל שבתות שמן ר"ח ניסן עד הפסח יש לקרותה דהיינו שואלין ודורשין בהלכות פסח ממש מש"ה קמ"ל במונ"י דלא אמרינן הכי אלא בחמישית חוזרין לכסדרן והיינו משום דעיקר מילתא דשואלין ודורשין בהלכות פסח לא לענין קריאת הפרשה בבית הכנסת איירי אלא לתלמידי חכמים היושבין בבית המדרש או עכ"פ הרב ותלמידיו, משא"כ לקרותה בבהכנ"ס אינו אלא סייג ומנהגא בעלמא דאסמכוהו אשואלין ודורשין כמו בפרשת שקלים, כן נראה לי נכון ודוק היטב. עכ"ל.

[הנה יל"ע מהו הדין אם הציבור לא קראו פרשת פרה או פרשת החודש, האם יכולים להשלים בהאי שבת, דהיינו לפי השיטות דס"ל שיש השלמה לד' פרשיות בשבתות שאחריהן, האם זהו דוקא בשבתות דאדר או גם בחמישית שייך להשלים.]

שו"ר בנמוקי יוסף במס' מגילה שם (מהד' בלוי) שפירש המשנה באופ"א וז"ל חוזרין להפטרה הרגילה כי באלו ארבע פרשיות הנזכרות הניחו ההפטרה של אותה פרשה וקורין ההפטרה מעין המאורע כמנהגנו, שמא תאמר שעכשו לאחר עבור השבתות ההם שנחזור ההפטרות שדלגנו, קמ"ל שלא נחזור אותן אלא בשבת חמשיית נאמר הפטרה הרגילה. עכ"ל.

עכ"פ בשבת זו כשקוראים פרשה רגילה והפטרה רגילה מקיימים דין המשנה, בחמישית חוזרין לכסדרן.

החג בשבת פרשת פרה ושבת פרשת החודש על ידי קריאת פרשיות מיוחדות, כל שכן שיש מקום לעשות כן בשבתות שאחריהם, ואף דלית בזה תקנה להמשיך לדרוש על ידי קריאת פרשיות מיוחדות, אבל הו"א דאם רוצים לעשות כן, דשפיר יכולים, קמ"ל דזה אינו, דבחמישית צריכים לחזור לכסדרן ולקרוא פרשה והפטרה רגילה, ואף דעדיין צריכים לדרוש בהלכות החג, אבל לא בשעת קריאת התורה וההפטרה.

שו"ר הא דאיתא בפני יהושע במס' מגילה שם וז"ל במשנה ר"ח אדר שחל להיות בשבת וכו' בחמישית חוזרין לכסדרן, ויש לתמוה מאי קמ"ל הא מלתא דפשיטא היא דמאי שנא שבת חמישית משאר כל שבתות השנה דלא איצטריך למיתני שקורין בהן כסדרן וכיון דמפסיקין מכסדרן וקורין בענין אחר קתני לה בהדיא ממילא שמעינן דבאין מפסיקין קורין כסדרן, תו קשיא לי דהא ברישא דמתני קתני הל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת והאי מפסיקין על כרחך היינו שקורין כסדרן וא"כ תו לא צריך למיתני דבחמישית חוזרין כסדרן דמכ"ש שמעי' לן ומאי שנא נמי דשני בלישנא, והנראה לענ"ד בזה דשפיר איצטריך למיתני והיינו משום דבשמעתין מפרשים דהא דקורין בפרשת שקלים היינו משום דשואלין ודורשין שלשים יום ושתי שבתות לר"ג ועיקר הך מלתא לגבי פסח מתנייא ומהתם ילפינן לה בפ"ק דפסחים מקראי, וא"כ לפ"ז סד"א דכיון דבר"ח ניסן שחל בשבת או בשבת שלפני ר"ח קורין בהחדש הזה לכם מטעמא דשואלין ודורשין א"כ כ"ש בשבת שלאחר ר"ח ובשבת שלפני פסח שסמוכות יותר לפסח שייך יותר לקרות בהן פרשת החדש הזה לכם עצמה מהאי טעמא גופא דשואלין ודורשין, ונהי דבפרשת שקלים לא אמרינן הכי שאני התם דהך שואלין ודורשין

עיי' במשנה במסכת מגילה דף כט ע"א דאיתא ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת בשניה זכור בשלישית פרה אדומה ברביעית החודש הזה לכם בחמישית חוזרין לכסדרן, ועיי"ש בגמ' בדף ל ע"ב דאיתא בחמישית חוזרין לכסדרן וכו' לסדר מאי רבי אמי אמר לסדר פרשיות הוא חוזר רבי ירמיה אמר לסדר הפטרות הוא חוזר. הרי מבואר שבשבת שאחרי הד' פרשיות "חוזרין לכסדרן", וזהו בהאי שבת שלפנינו, דאחרי שקיימנו בעז"ה דיני ד' פרשיות בהשבתות דחודש אדר, עכשו בריש חודש ניסן חוזרין לפרשיות רגילות, וקוראים פרשת ויקרא וההפטרה שלה בלי לקרוא שום פרשה או הפטרה מיוחדת.

ויל"ע מהו החידוש של המשנה שבחמישית חוזרין לכסדרן, הרי פשיטא, אחרי שסיימנו לקרוא ד' פרשיות שוב אין פרשה מיוחדת לקרוא.

ולכאורה י"ל דהנה עיין בחק יעקב בס' תכ"ט דאיתא וז"ל וגם מה שמתמ"י הב"ח על מנהגינו שאין אנו דורשין שלשים יום קודם פסח רק בשבת שלפני פסח שקורין שבת הגדול ע"ש שהאריך ובאמת לק"מ וכמ"ש הראב"ן פ"ק דמגילה והרוקח ס' רמ"א וכל בו ס' מ"ו ובתניא דלכך קורין פרשת פרה משום שאמרו חז"ל שואלין ודורשין בהלכות פסח שלשים יום מקודם ע"כ קורין פרשת פרה הל' טומאה וטרה להזכיר שיעשה פסח בטהרה וכן בפ' החודש שהוא ענינו של פסח, הרי להדיא דיוצאין בקריאת פרשיות הללו וכ"ש בפיוטים שיש בהם הרבה דינים והלכות ומנהג של ישראל תורה היא. עכ"ל. הרי מבואר דהשורש דפרשת פרה ופרשת החודש הוא לדרוש בהלכות החג קודם החג. וא"כ י"ל דהו"א דאם דורשים הלכות

ייחוד ד"שבת חמישית" בכהאי שתא

וז"ל שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום, ומתחילין מיום הפורים עצמו, ועכשו נוהגין לדרוש בשבת הגדול כשאין ע"פ חל בו דאז צריך להקדים בשבת הקודם ובשבת שובה והעיקר להורות לעם דרכי ה' ללמד המעשה אשר יעשון דהיינו דיני הגעלה וביעור חמץ ואפיית המצה ושאר הלכות פסח וכן בשבת שובה לדרוש לפנייהם הלכות יוה"כ וחג הסוכות לבד מה שדורש מענין התשובה אבל אם יהיה הדרשה רק בפלפול או דרוש בעלמא אין יוצאין בזה ידי חובתן. עכ"ל. הרי מבואר דע"י דרשת שבת הגדול מקיימים החיוב לדרוש בהלכות פסח שלשים יום קודם החג.

לתקן א"ע בכל הארבעה יסודות וכו', אח"ז הוא כעין השני טבילות מעש"ק, שמבואר בסה"ק דהראשונה הוא להעביר הזוהמא והטומאה, והשני הוא להמשיך ע"ע קדושת ש"ק, כן הש"ק הזה, שמתחילין השני שבתות ששואלין ודורשין אף לדברי רשב"ג, בכח קדושת הש"ק הזה נעשים טהורים ונעשים כלי מוכשר ופנוי מכל רע ומחשבה רעה ושמץ טומאה ר"ל. עכ"ל.)

אולם ראינו לעיל דאם היה אופן להמשיך השבתות המיוחדות ב"חמישית", האופן היה על ידי עניינא דשואלין ודורשין בהלכות החג. והנה עי' במ"ב בס' תכ"ט ס"ק ב' דאיתא

הנה עיין בספר המנהגים לר' יצחק אייזיק טירנא שאחרי שהזכיר הד' פרשיות כתב וז"ל ושבת שאחר ראש חודש יהי' שבת פנוי' שאין אומרים בו לא יוצר ולא שום דבר ושבת שאחר כך יהי' שבת הגדול וכו'. עכ"ל. הרי מבואר בפשוטו דליכא שום ייחוד להאי שבת.

(אבל ראיתי שיש סוברים שזהו ייחוד של השבת שנקרא "שבת פנוי'ה", דעיי' בספר ישמח ישראל דאיתא וז"ל טעם על שקורין העולם שבת זה שקודם שבת הגדול "שבת פנוי'ה", מלבד הטעם הפשוט שאין לה פרשה מיוחדת ולא פיוט, נוכל לומר אשר אחר הד' פרשיות שעברו, וכאשר דיברנו שמרומזים הם

וא"כ גם בזה יש חילוק בין כהאי שתא שערב פסח חל להיות בשבת לשאר שנים, דבשאר שנים, כשיש שבת פנוי, יש הפסק בין הד' פרשיות לשבת הגדול, ד"בשבת חמישית" לא

עושים כלום, אבל ככהאי שתא עושים "שבת חמישית", דבהאי שבת הרב דורש ומקיימים האופן הנ"ל לעשות שבת חמישית, דדורשים בו שלשים יום קודם החג.

(הנה כשר"ח ניסן חל בשבת אין הפסק בין הד' פרשיות לשבת הגדול, דרק יש שבת אחת בין הד' פרשיות לפסח, אבל זהו בחינה אחרת כמו שהארכתי בעז"ה בכ"מ.)

הצד דהאי שבת היא שבת הגדול

עיין בשבלי הלקט (שבולת ר"ה) שהביא ביאור בהשם "שבת הגדול" וז"ל לפי שמאחרין העם בשבת שלפני הפסח לשמוע הדרשה עד אחר חצות סמוך למנחה עד שדורשין שם הלכות ביעור והלכות שמירת המצות הלכות מלאכת יו"ט הלכות חולו של מועד הלכות עשיית ליל ערב פסח ועוד כדי לספר גבורות אלקינו איך באו אבותינו במצרים איך הוציאם בתועפות ראם לו וקרע לנו את הים ולספר ולדרוש בקהל את כל אשר עשה ומושך הרבה והעם אינן נפטרין לבתיהן עד שישמעו שיגמור את הכל שאם לא ישמעו עכשיו אימתי ישמעו הרי פסח יבא בשבוע זאת שלאחר שבת ושמוא עד עכשו לא שמעו אי נמי שמעו עכשיו הוא העיקר לחזור ולהזכירם ומפני משך זה נראה בעיני העם היום גדול וארוך יותר מיום אחר וע"כ קראו לשבת זה שבת הגדול וכיצא בדבר אתה אומר צום הגדול צום רבא ומנהג בני אדם כו' יושבין במקום א' ואין להם מה לעשות מנהג לומר כמה יום זה גדול. עכ"ד. (לפ"ז זה לא קשה מה שהקשו המפרשים על הביאורים האחרים בהשם שבת הגדול דלמה קבעו שבת הגדול בשבת ולא בי' ניסן.)

[עיין במחזיק ברכה אר"ח סימן ת"ל דאיתא וז"ל ונהגו המדקדקים שבמקום מה שאומרים בשבתות דעלמא שבת שלום מבורך אינהו דאמרי בשבת זה שבת הגדול מבורך. עכ"ל. והנה כשערב פסח חל בשבת מבוואר במשנה ברורה ובשאר הפוסקים שצריכים להקדים את הדרשא לשבת שלפני ערב פסח. והנה לפי שאר השיטות בביאור השם שבת הגדול אף דמקדימים הדרשא ערב פסח עדיין נקרא שבת הגדול והמדקדקים הנ"ל יאמרו שבת הגדול מבורך בערב פסח, אבל לפי השיבולי הלקט כיון דמקדימים הדרשא אז השבת לפני ערב

פסח נקרא שבת הגדול ובשבת שלפני ערב פסח יאמרו המדקדקים שבת הגדול מבורך. נמצא דדוקא ככהאי שתא יש שתי שבתות שיש צד לומר בהם שבת הגדול מבורך.]

הנה בפשוטו היינו אומרים דלפי השיבולי הלקט אין להפטר שבת הגדול (הפטר "וערבה") שום קשר ל"שבת הגדול". אבל י"ל דזה אינו, דהנה מהא דדוקא האי שבת נקרא שבת הגדול מבוואר דבשבת זו הדרשא היא יותר ארוכה משאר הדרשות בשאר שבתות השנה, וכ"ה הפשטות דהא בדרשא זו הוצרך הרב לכלול כל דיני פסח וגם סיפור הניסים וכנ"ל. והנה בסוף מלאכי כתיב "זכרו תורת משה עבדי", והנה עיין לקמן שם דכתיב הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ד' הגדול והנורא, ובכתיבי הגר"ח הביא בשם הגר"ח שידוע שעם דברי הנביא האחרון נחתמה הנבואה ונסתלקה הנביאים מקרב ישראל עד בוא הגואל, ומעתה אם יקום נביא נדע שהוא נביא שקר כי מיום שנפסקה הנבואה מישראל אין לנו שיור רק התורה הזאת וזהו שאמר מלאכי זכרו תורת משה עבדי כי בה כל סמכותנו ועד ביאת הגואל אין לנו לקבל שום נבואה או נביא אולם היות שלפני ביאת הגואל יופיע אליהו הנביא לבשר הגאולה ולהשיב לב אבות על בנים משום כך ה' צריך מלאכי להודיע בנבואה מיוחדת כי נבואת אליהו לפני בוא יום הגדול היא יוצאת מן הכלל שאילו ולנבואתו אנו מזהירים וזקוקים להשמע. עכ"ד. והנה עיין בסדר עולם רבא דאיתא והצפיר והשעיר מלך יון הוא המלך הראשון הוא אלכסנדר מוקדון שמלך י"ב שנה עד כאן היו הנביאים מתנבאים ברוח הקודש מכאן ואילך הט אונן ושמע דברי חכמים. הרי מבוואר דאחרי סוף הנבואה הט אונן ושמע דברי חכמים, והיינו כמו שנתבאר

במלאכי לפי דברי הגר"ח, שהרי ביאר דבהסתלקות הנבואה מלאכי צוה "זכרו תורת משה עבדי", ומהא דכתיב "זכרו" משמע דקאי בעיקר על תורה שבעל פה ולידיעת תורה שבע"פ בעינן לשמוע לדברי החכמים. וא"כ י"ל דביום שבת הגדול שהוא היום המיוחד להרב לדרוש יותר משאר ימות השנה מפטירין זכרו תורת משה עבדי כדי לזרז לעם לשמוע דרשת החכם (ואפשר דגם באים לזרזם לא לצאת מוקדם אף אם קשה להם לישאר שם). ויש להוסיף דלפ"ז א"ש דמדגשישם זכרו תורת "משה" עבדי דהא ראינו דדרשת החכם בשבת הגדול הוא במקום הדרשות של ל' יום קודם החג, והנה הדין לדרוש ל' יום קודם החג נתבאר במס' פסחים דף ו', עיי"ש דאיתא כדתניא שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום רבן שמעון בן גמליאל אומר שתי שבתות מאי טעמא דתנא קמא שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על הפסח שני שנאמר ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו וכתיב ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ורבן שמעון בן גמליאל אמר לך איידי דאיירי במילי דפסחא מסיק להו לכל מילי דפסחא מאי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל שהרי משה עומד בראש החדש ומזהיר על הפסח שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים וכתב דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת וגו'. הרי לכ"ע הדין דורשים קודם החג הוא להיות דומה למשה רבינו שדרש קודם החג. ובאופן שהרב הדורש עומד במקום משה רבינו וא"כ שפיר אומרים על דרשת הרב "זכרו תורת משה עבדי". וא"ש. הנה יש להעיר דלפכ"ז, לפי המבוואר בשיבולי הלקט, לכאורה הו"ל להפטיר ב"וערבה" בשבת ידן ולא בערב פסח. וצ"ע.

הכנה מיוחדת להגאולה בהני ימים

הנה יש להוסיף לכל הנ"ל לגבי הייחודים דכהאי שתא, דעיין בדרשות החת"ס (תקפ"ח דף רמז ע"ב) וז"ל בהפטרה וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות, י"ל ימי עולם שתחלת חנוך המשכן ה' ביום שנטל עשר עטרות ביום שנברא בו העולם שבת פז ע"ב לומר שחביב כבריאת כל העולם וכן יו"ט א' של פסח בשעת כניסתן לארץ שהוא פסח גלגל ה'

ע"פ בשבת ויו"ט א' ביום א' וכן ה' יום נשיאתו של הלל במעשה דבני בתירה ר"פ אלו דברים בע"פ שחל להיות בשבת והיינו משום שאותו דבר ה' סבה להחזיר קרן מלכות בית דוד למקומה כ"כ בעשרה מאמרות יען כי בבית שני המליכו הכהנים ושוב נתגלגל להורדוס ובניו והעלימו עינם מפסוק לא יסור שבט מיהודה כ"כ רמב"ן פ' ויחי ע"כ ראו חז"ל להחזיר עטרה

למלכות ב"ד ע"י נשיאי התורה הלל ומשפחתו וזה ה' סבה ע"י ע"פ שחל להיות כשבת שעלה הלל מבבל ומלך עליהם וכו' ועכ"פ ה' בע"פ בשבת אשר מזה נראה שזמן כזה ראוי לגאולה יותר שהוא יום שנברא בו שמים וארץ והעולם ע"כ אמר וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם דייקא כימים שנברא בהם העולם וכשנים קדמוניות כמו שהי' בשנים קדמוניות כנ"ל. עכ"ל.

ועיין גם בספר אמרי נועם על התורה פרשת פקודי דאיתא וז"ל ביום החודש הראשון באחד לחדש תקים את המשכן, הנה קביעות זה השנה שנת תרל"ו שהוא שבת ערב פסח הוא דבר חשוב ויקר מאוד, כי גם גאולה העתידה תהיה בקביעות כזו וכו', וכמו כן כניסת ישראל לארץ ישראל היה אז הקביעות שבת ערב פסח, כי בז' באדר משה מת, וז' באדר היה אז ביום ו' ערב ש"ק, כמבואר

בספר יערות דבש [חלק שני דרוש י"ז] כי אי אפשר שיהיה ז' אדר בשבת, ומה שאמרו ז"ל [זוהר ח"ב דף פח ע"ב ועיין מ"ש בתוס' מנחות ל ע"א בד"ה מכאן ואילך] אשר בשבת במנחה מת משה, היינו, סליקת הנשמה לעילא לרום המעלות, אבל מיתת הגוף היתה יום מקודם שהוא ערב שבת היה ז' אדר, עיין בספר הנ"ל, וכיון שכן כשחל ז' אדר בערב שבת, ממילא חל

יום א' דפסח ביום ראשון, ושבת הוא ערב פסח, ועיין במסכת קידושין לח ע"א, וכמו כן הקמת המשכן שהיתה בחודש ניסן ביום א' בו, ואמרו בגמרא אשר אותו יום נטל עשר עטרות, כי היה יום ראשון בשבוע, עיין בגמרא שבת פז ע"ב, אם כן היה פסח ג"כ ביום א', ושבת היה ערב פסח, הראתי לפניך אשר קביעות כזו מסוגל לישועת ישראל, כן יתן ד' ברחמי אמן. עכ"ל.

האם מתענים בי' ניסן

הנה יום שלישי בהאי שבוע הוא י' ניסן, והוא יום מיוחד שהוזכר בשו"ע. (הנה י' ניסן הוא התאריך שאירע הנס הגדול המדובר באו"ח סי' ת"ל, אבל התם מתייחסים להמאורע באופן שאומרים שאירע בשבת שלפני פסח, ולא באופן שאומרים שאירע בי' ניסן, אבל במקו"א התאריך ד' ניסן עצמו הוזכר בשו"ע.)

עיין בשו"ע או"ח סימן תק"פ דאיתא רשימה ארוכה דימים שראויים להתענות בהם מחמת הצרות שאירעו וז"ל אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם וכו', באחד בניסן מתו בני אהרן, בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר, בכ"ו בו מת יהושע בן נון, בעשרה באייר מת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון ה', בכ"ח בו מת שמואל הנביא, בכ"ג בסיון בטלו הביכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט וכו'. עכ"ל. עע"ש. והנה הנה תעניות נמצאים לפנינו בפרק בתרא דמגילת תענית, וא"כ לכאורה מבואר שיש להו מקור בדברי חז"ל. ועיין בכל בו שקרא לכל הנה תעניות בשם "סדר מגילת תענית". ועי"ש בסי' תק"פ במגן אברהם דאיתא וז"ל כתב התניא נשאלו הגאונים על התעניות אלו והשיבו לא ידענו מי תקנם וכו' ובי' כתב לא ראיתי מעולם ולא שמעתי מי שנהג להתענות בהם ע"כ אבל אני ראיתי שכתובים בספר מגילת תענית א"כ נתקנה בימי חכמי התלמוד וגם בה"ג כתבם שכל דבריו דברי קבלה לכן כל בעל נפש יחמיר לעצמו אם אפשר לו. עכ"ל. הרי דס"ל כנ"ל שיש להני תעניות מקור במגילת תענית, וכן נראה שם בביאור הגר"א דאיתא וז"ל אלו הימים

וכו' כן נראה במגילת תענית. עכ"ל. ועי"ש במ"ב דאיתא וז"ל וראוי להתענות וכו' ויש שכתבו שדבר זה ניתקן בימי חכמי התלמוד ולכן בעל נפש יחמיר לעצמו אם אפשר לו. עכ"ל. ועי' בזוה"ק ח"ב דף קנו ע"ב דאיתא מה אינון חומרי תעניות דגזרו רבנן, כד מית פלוני גזרו תענית, כד הוה כך גזרו כך. הרי חזינן דהזוה"ק הזכיר השתי סוגי תעניות שהוזכרו ברשימה הנ"ל, תעניות בימים שמתו צדיקים, ותעניות בימים שאירעו איזה צרות, והזוה"ק מיירי בדברים הנוגעים לדורות, וא"כ אפשר דזהו עוד מקור בחז"ל להני תעניות.

והנה מבואר ברשימה הנ"ל דמתה מרים ונסתלק הבאר בי' ניסן, ושלכן הוא יום שגזרו תענית וראוי להתענות בו.

אבל עיין בשו"ע או"ח סי' תק"ט דאיתא וז"ל אין נופלין על פניהם בכל חדש ניסן, ואין אומרים צדקתך בשבת במנחה, ואין מספידין בו, ואין מתעניין בו להזכיר בציבור וכו', הג"ה גם אין אומרים צדוק הדין בכל חדש ניסן, ונהגו שאין מתעניין בו תענית כלל, אפילו יום שמת בו אביו או אמו אבל תענית חלום, מתעניין. עכ"ל. הרי מבואר ברמ"א דאין מתעניין בו כלל, וא"כ לכאורה אסור להתענות בי' ניסן. אבל אפשר שיש לחלק בזה בין תענית נדבה בעלמא להתענית די' ניסן, דהא יש מקורות בחז"ל שראוי להתענית בי' ניסן וכנ"ל.

ועי"ש בסי' תק"פ ס"א דאיתא וז"ל אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם, ואף על פי שמקצתם בראש

חדש, יש מי שאומר שיתענו בו. עכ"ל. הרי אפילו בראש חודש שיש בו איסור תענית מדינא יש סוברים שמתענים בימי מגילת תענית, וא"כ בימי ניסן שהאיסור תענית בהם הוא ממנהגא ולא מדינא, כדאיתא בביאור הגר"א בסי' תק"ט, אפשר דשפיר יכול להתענות בימי מגילת תענית.

ועי"ש בסי' תק"פ ברמ"א דאיתא וז"ל וטוב שלא להשלים בראש חדש. עכ"ל. ולכאורה מדויק ברמ"א שיש אופן "לקיים שניהם", שלעולם יש להתענות בהני ימים בראש חודש, אבל לא ישלים בו התענית, דאף דמבואר בביאור הלכה בסי' תי"ח דאין מתענים תענית שעות בראש חודש, אבל כנראה דאינו איסור כ"כ חמור, ולכן שפיר יכול להתענות תענית שעות בראש חודש ניסן. ועפ"ז אפשר די"ל דזהו הדרך הכי טוב בי' ניסן, דלעולם יתענה משום שמת בו מרים ונסתלק הבאר אבל לא ישלים התענית. [ואפשר דזהו עכ"פ עצה טובה לי' ניסן, דאפשר דליכא איסור תענית שעות בימי ניסן כלל. אבל זה אינו, דעיין בספר שו"ת הלכות תורת המועדים דאיתא וז"ל כשם שאין מתעניין יום שלם כך אין להתענות עד חצות אפי' שאינו מכוון לשם תענית שדין תענית עד חצות יש לו דין תענית גמור כמ"ש בבה"ל סי' תי"ח ד"ה ר"ח ופ"ז שמעתי ממרן הגר"ח ק שה"ה לענין חודש ניסן שיש להקפיד ע"ז. עכ"ל.] ועכ"פ צע"ע למעשה, מהו ההנהגה הראוי' למי שמתענה בכל הנהגות דמגילת תענית, דמה יעשה בי' ניסן, האם יתענה ולא ישלים, או לא יתענה כלל.

גלין זה מוקדש

לע"נ הרב פנחס אהרן בן הרב אליהו צבי הכהן זצ"ל

אות לחופת

עימוד שהופך טקסט ליצירה
074041@gmail.com | 05276-74041

הפצה מרומים וחינוך ספרים
י בלוי
עד הבית

החלוקה הגדולה של ספרי המחבר

בתי כנסת, בתי מדרש, כוללים וישיבות, ואוצר הספרים
זכאים לקבל ספרים בחינם, וללא עלות משלוח
המלאי מוגבל! הזריז נשכר!

לפרטים ניתן לפנות למוקד ההזמנות של י בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33 • bloyseforim@gmail.com
כמו"כ ניתן לרכוש את הספרים בתשלום סמלי

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל

ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com

או להשאיר הודעה במספר: (001)- 516-581-3597

או בפקס: 1532-5326259

לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל